

Tre modeller för samverkan – hitta er väg framåt med hjälp av forskningen

Helene Elvstrand – docent Linköpings
universitet

Bakgrund till Samverkansprojektet SÖM- Samverkan för ökad måluppfyllelse

- **Stärkt samverkansuppdrag i läroplanen från 2016**

- "Läraren ska
 - i samverkan med förskollärare i förskolan, lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande,
 - ta tillvara möjligheter till kontinuerligt samarbete om undervisningen i förskoleklassen, skolan och fritidshemmet"
- "Samverkan och övergångar mellan förskola, fritidshem, förskoleklass och grundskola"; forskningsöversikt för Skolverket (Elvstrand & Lago, 2018)
 - Brist på forskning
 - Lärare i fritidshem och förskoleklass som pratar om (var)andra
 - Grundskolans perspektiv saknas helt
- Framtidens fritidshem
- SoL-projektet (Språk och Lärande)

SYFTE MED PROJEKTET

- Att få kunskap om lärares syn på och arbete med samverkan
- Att få kunskap om likheter och olikheter i grundskolans, förskoleklassen och fritidshemmets arbete med språk och kommunikation
- Att arbeta med former för samverkan
- Att arbeta för att tillsammans utveckla arbetet i grundskola (1-3), förskoleklass och fritidshem mot ett gemensamt mål kring språk och kommunikation

Utveckling

- Reflektionsgrupp
- Identifiering av gemensamt mål
- Utbildning
- Aktion
- Förändringsarbete grundat i skolans behov

Forskning

- Lärares föreställningar om samverkan
- Arbetet med förändring
- Lika/olika syn på språk och kommunikation
- Elevers perspektiv

Aktionsforskning

- Strukturerat utvecklingsarbete utifrån verksamhetens behov
- Utvecklingsarbetets syfte och genomförande diskuteras, planeras och följs upp i samverkan mellan forskare och pedagoger

Aktionsforskningsspiralen:

- Visioner → hinder / möjligheter → handlingsplan → genomförande
- Uppföljning → reflektion → modifiering / planering → genomförande

En modell för att tänka om samverkan

- Konkurrensmodell
- Konsiderationsmodell
- Kompanjonmodell

Konkurrensmodell

Samverkan kännetecknas av konkurrens snarare än samverkan. Olika synsätt och intressen ställs mot varandra och samspelet mellan yrkeskategorier präglas av motsättning och spänning. De olika verksamheterna kan beskrivas som "öar" mellan vilka konkurrens råder

Konsiderationsmodellen

Samverkan innebär parallella verksamheter där "var och en sköter sitt". I stället för att diskutera värden och normer på djupet låter man "varandra vara" men intresserar sig heller inte så mycket för varandra. Detta förhållningssätt kan fungera så länge det inte krävs gränsöverskridande samverkan eller så länge inget sker som utmanar invanda roller eller ansvarsområden.

Kompanjonmodellen

Samverkan kännetecknas av ömsesidighet. De olika verksamheterna och yrkeskategorierna har sina tydliga ansvarsområden, dvs. "alla ska inte göra allt". Däremot finns ett tydligt helhetsperspektiv där de olika verksamhetsformerna också har gemensamma frågor. Gemensamma mål och inriktning är viktiga och dessa möts utifrån olika yrkeskategoriers olika kompetens. Vidare utmärks modellen av att man har kunskap om och förståelse för varandras professioner.

Reflektion över den egna verksamheten

- Var är ni oftast?
- Var är ni mer sällan?
- Var vill ni vara?
- Möjligheter och hinder för samverkan?

Samverka, samarbeta eller arbeta tillsammans

- Minst två olika parter
- Uppnä ett bestämt och gemensamt syfte
 - Ofta ett avgränsat syfte
- Samordna verksamheter
- Innehållsliga fokus
- Det gemensamma uppdraget utgör en helhet som skiljer sig från de ursprungliga delarna
- Samordning omkring ett innehåll

Förutsättningar för samverkan

- Gemensamma elever
- Gemensamma och komplimenterande mål
- Gemensam organisation
- Gemensam läroplan

- Olika traditioner
- Olika förutsättningar
- Olika lärarkategorier
- Olika uppdrag

Språk och kommunikation

Ja, det är kul att läsa men jag tror inte det är rätt tajmning att läsa. För man är så mycket inne i att vi ska leka.

Läsning

- Läsning framhålls som positivt att elever man samtidigt beskriver de att man kan välja andra aktiviteter
- Läsning kan vara lustfyllt men framförallt beskrivs läsning i funktionella termer:

Ja det är så viktigt att vara en bra medborgare för att man kunna läsa räkningar, kunna stava grejer

...viktigt för framtiden för att bli stadsminister, mäklare eller fotbollsproffs

Läsning

- I (skolans) mellanrum
- Läsning i brist på annat (i fritidshemmet)

- Intervjuare: På fritis händer det att ni läser där?
- Evelina: Eh, inte så mycket på fritis.
- Jonna: Jag tror det kommer hända lite om det är långtråkigt, då tror jag man kan gå in i biblioteket.

Utveckla ett gemensamt arbete kring språk och kommunikation

- Skapa en förståelse för varandras arbete med språk och kommunikation
- Vad är ett fritidspedagogiskt arbetssätt för att arbeta med språk och kommunikation?
- Ökad kunskap
- Hitta varandras styrkor inom dessa områden
- Vikten av att hitta kreativa former

Lärdomar till fritidshemmet

- Läsaktiviteter i fritidshemmet beskrivs som få eller som helt frånvarande
- INTRESSANTA – konkurrera med andra aktiviteterna
- INVOLVERA ELEVERNA – för att lärande ska bli meningsfullt och utgå från elevernas intressen

Samverkan i övergångar

Sociala relationer i övergångar mellan olika verksamheter

- Kritiska händelser för elevers relationer
 - Förändrade förutsättningar
 - Förändrade grupper
- Övergångarna kan beskrivas som ofrivilliga avbrott i det sociala sammanhanget (Kallberg, 2018)
- Innebär de både möjligheter och utmaningar för de sociala relationerna
- Möjlighet till en olika sociala arenor
- Kan också innebära svårigheter att skapa och upprätthålla vänskapsrelationer när grupperna förändras
- Vid övergångar måste dock elever på olika sätt omförhandla sina sociala relationer (Weller, 2007)

- Jag vill inte vakna på morgonen för jag vet inte vem jag ska vara med
- Jag brukar inte så ofta ha nån att leka med, man jag har vant mig

Osynliggörande

- Det är "utetid" på fritidshemmet vilket innebär att alla elever ska vara ute. På väg ut gör många elever sällskap med varandra och de försvinner ut på skolgården i par eller i mindre grupper. Utgången präglas av att eleverna väntar in varandra och ett småprat hörs i kapprummet och på vägen ut. Signe går dock ensam ut. Väl ut e går hon runt på skolgården. Hon går från en plats till en annan utan att delta i någon aktivitet. En fritidshemslärare står en bit från Signe. Hon tar tid på några elever när de springer. Skolgården är full av andra barn och det finns flera vuxna ute. Ingen pratar med Signe under utetiden som varar 35 minuter.

Framgångsfaktorer för samverkan: Tio kritiska punkter för att få samverkan mellan grundskola, förskoleklass och fritidshem att fungera

- Ledning som stödjer samverkan
- Mandat och förtroende
- Förankring
- Gemensam tid och organisation
- Storlek
- Stark egen profession
- Tydligt gemensamt syfte
- Kännedom om varandras uppdrag
- Börja i styrkorna
- Stabilitet

Läs mer om LiU:s grafiska profil

liu.se/grafiskprofil